

JUSTIITS- JA DIGIMINISTEERIUM

Madis Timpson
Õiguskomisjoni esimees

Riigikogu õiguskomisjon
oiguskomisjon@riigikogu.ee

Teie 23.10.2025

Meie 05.11.2025

nr RIIGIKOGU/25-1059/-
3T
nr 8-2/7836

Vabariigi Valitsuse arvamuse esitamine seaduseelnõu 731SE kohta

Vabariigi Valitsus pani 23.10.2025.a istungil justiitsministrile ülesandeks teha Vabariigi Valitsuse arvamus Riigikogu Isamaa fraktsiooni poolt algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduseelnõu 731SE kohta kirjalikult teatavaks Riigikogu õiguskomisjonile. Käesolevaga teatan, et Vabariigi Valitsus otsustas 23.10.2025.a istungil **mitte toetada** seaduseelnõu 731SE seadusena vastuvõtmist.

Eelnõuga taotletakse KrMS-i 3¹. peatüki (jälitustoimingud) muutmist selliselt, et jälitustoimingutest mitteteavitamise loa (edaspidi ka *MTL*, § 126¹³) andmise otsustab prokuröri asemel edaspidi eeluurimiskohtunik. Muid muudatusi eelnõuga ei taotleta.

Seaduseelnõu ei vasta hea õigusloome ja normitehnika eeskirjas ettenähtud tingimustele. Eelnõu seletuskirjas pole kirjeldatud sisulisi puudusi kehtivas seaduses või õiguskaitseorganite praktikas, muudatuse eesmärgi ja vajadust on põhjendatud pealiskaudselt, puudub nii mõju- kui ka kuluanalüüs. Seaduseelnõuga suureneb kohtute ja prokuratuuri töökoormus, mis toob kaasa menetluste venimise või vajaduse täiendavate rahaliste vahendite järele.

Alljärgnevalt on täpsemalt loetletud eelnõu mittetoetamise põhjuseid.

1. Eesmärk ja mõjuanalüüs

a. Eelnõu puudulik eesmärgikirjeldus

Eelnõu seletuskirja kohaselt on seaduseelnõu eesmärk isikute põhiõiguste parem tagamine ning avalikkuse usalduse suurendamine kriminaalmenetluse aususe ja läbipaistvuse vastu. Tugevneb jälitustegevuse lubade väljastamise protseduuri usaldusväärsus ja vastavus ausa õigusemõistmise põhimõtetele.

Seletuskirjas puuduvad andmed, mis viitaksid vajadusele kehtivat seadust muuta. Selliseid andmeid ei ole ka Justiits- ja Digiministeeriumil. Kohtute ja prokuratuuri andmetel puuduvad MTL-idega seotud uurimiskaebemenetlused või ka kohtumenetlused. Kehtiva seaduse kohaselt toimub MTL-ide osas piisav ja proportsionaalne kontroll. Jälitustegevuse põhireeglina teavitatakse puudutatud isikuid viivitamatult pärast jälitustoimingute lõpetamist ning teavitamata jätmine on võimalik vaid kitsalt piiritletud juhtumitel. Prokuratuur võib MTL-e väljastada kuni üheks aastaks ning loa edasise pikendamise vajaduse korral tuleb ka kehtiva seaduse järgi loa pikendamist taotleda juba

eeluurimiskohtunikult. MTL-id on kohtulikult vaidlustatavad, tagades menetlusosalistele kriminaalmenetlussüsteemi usaldusväärsuse.

2024. aastal andsid prokuratuur ja kohtud jälitustoiminguteks 753 uut luba¹. Prokuratuuri andmetel väljastati 2024. aastal kokku 365 jälitustoimingutest mitteteavitamise luba, millest:

- 216 väljastas prokuratuur koos uue jälitustoimingu tegemise loaga,
- ühe väljastas prokuratuur täiendava jätkuloana esmase mitteteatamise tähtaja möödumisel ning
- 148 väljastasid prokuratuur ja kohtud seoses varasemal perioodil antud jälitustegevuse lubadega.

Statistikast nähtub seega, et MTL-ide osakaal 2024. a uute jälitustoimingute lubade hulgas oli väiksem kui 30% (217/753), mis viitab kehtiva seaduse toimimisele.

Seletuskirjas sisalduvat väidet prokuröride erapoolikusest kohtueelse menetluse raames pole millegagi põhjendatud ning Justiits- ja Digiministeerium ei pea seda väidet tõsiseltvõetavaks. Prokuratuuri kohustuseks kohtueelses menetluses on kohtueelse menetluse juhtimine ja selle seaduslikkuse tagamine. Üksikud juhtumid, kus kohtud on prokuratuuri määruseid tühistanud, ei anna alust väitmaks, et prokuratuuri järelevalve kohtueelse uurimise üle ei toimi või et prokuratuur on süsteemselt erapoolik ja teeb õigusvastaseid menetlusotsuseid. Menetluskord pakub piisavalt võimalusi prokuratuuri otsuste vaidlustamiseks nii uurimiskaebemenetluse kui ka põhikriminaalasja lahendamise raames. See tagab vastavalt ka menetluse läbipaistvuse ja usaldusväärsuse ühiskonna jaoks.

b. Eelnõu ebasoodne mõju

Jälitustegevusest teavitamine ning kogutud andmete avalikustamine liiga vara võib ohustada kohtueelset menetlust, kuivõrd selle edasist kulgu saavad kahtlustatavad oma käitumist korrigeerides saboteerida. MTL-i aluse äralangemist on kohustuslik monitoorida igal ajahetkel, mille tagajärjel ka isikuid viivitamata teavitatakse. Eeluurimiskohtunikega võrreldes on prokuratuuril kahtlustavate suhtes läbiviidava jälitustegevuse käigust ja tulemustest vahetum ülevaade. See võimaldab vastavalt ka paremini hinnata, millal ei ohusta jälitustegevusest teavitamine (enam) kriminaalmenetluse ja jälitustegevuse huve või teiste isikute õigusi ning kahtlustatava teavitamine jälitustegevuse läbiviimisest on võimalik.

c. Suurenev töökoormus

Seadusemuudatusega suureneb prokuratuuri töökoormus ning lisandub bürokraatiat. Kehtiva seaduse alusel saab prokuratuur MTL-i andmise otsustada kohtueelse uurimise käigus kogutud teabe põhjal, mis ei pruugi kõik olla kriminaaltoimikus menetluskokumentide kujul (nt teadmine sellest, et käimas on veel mingid kriminaalmenetlused, mida jälitustoimingutest ennatlik teavitamine võiks ohustada). Pole teada, milliseks kujunevad kohtute ootused prokuratuuri poolt MTL-i taotluse põhjendamisele (eriti juhul, kui kohtueelne uurimine on varajases staadiumis) ning hinnangu andmiseks nõutava materjali hulk võib osutuda küllalt ulatuslikuks. Seadusemuudatusega lisanduks prokuratuurile täiendav töökoormus, kuivõrd eeluurimiskohtunikele tuleb süstematiseerida ning Prokuratuuri Infosüsteemi või piiratud ligipääsuga arvutite turvavõrku (TS009) toimetada rohkem materjale. MTL-i hindamisega eeluurimiskohtuniku poolt võivad kaasned ka täiendavad transpordikulud.

Seadusemuudatusega suureneb kohtute töökoormus. Kehtiva seaduse kohaselt hindavad kohtunikud jälitustoimingutest teavitamata jätmise põhjendatust prokuratuuri taotlusel siis, kui ühe aasta möödumisel jälitustoimingu loa tähtaja lõppemisest ei ole jälitustoimingust teavitamata jätmise alus ära langenud. Seega tähendaks seaduseelnõu vastuvõtmine 2024. a statistika näitel (viidatud eespool) eeluurimiskohtunikele üle 200 sellise kriminaalmenetluse lisandumist, mille kohati väga mahukate materjalidega tuleb tutvuda MTL-i põhjendatuse hindamiseks. See kujutab endast märkimisväärset lisakoormust kohtusüsteemile. Sõltuvalt kohtute tööjaotuskavast on tõenäoline, et MTL-i hindamine langeb mitmel juhtudel valvekohtunikule ning selle tulemusel jääb täiendav kohtunik välja kohtuasjade jagamise ringist, mis pole kohtute praegust koormust arvestades jätkusuutlik. Eeluurimiskohtunikele täiendavate kohtuasjade lisandumine toob kaasa kohtumenetluse

¹ [Kuritegevuse ülevaade 2024](#)

üleüldise aeglustumise, mis oleks praegust menetlusaegade pikenemise trendi arvestades vägagi ebasoovitatav.

2. Seaduse rakendamise kuluanalüüs

Eelnõu seletuskiri ei sisalda analüüsi seaduse muutmisega kaasnevate kulutuste ega täiendavate tuluallikate osas. Selle asemel väidetakse, et riigieelarvelist mõju eelnõul ei ole. Eelnõu koostajad pole arvestanud nii prokuratuuri kui kohtute töökoormuse kasvuga. Eelnõu seletuskirjas puuduvad mistahes arvutused või hinnangud sellele, kui suurt lisaressurssi on vaja nii prokuratuurile kui ka kohtutele eelnõukohase regulatsiooni rakendamiseks ilma, et see tooks kaasa tõrkeid kohtute ja prokuratuuri korra kohases funktsioneerimises. Kohtutele täiendava tööülesande panemine ja prokuratuuri töökoormuse suurendamine ilma lisaressursita põhjustab paratamatult olukorra, kus prokuratuuris ja kohtutes akumulēerub lahendamata kohtuasjade jääk ja menetlusajad pikenevad.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Liisa-Ly Pakosta
justiits- ja digiminister

Steven Andrekson 58876522
steven.andrekson@justdigi.ee